

РЕДАКЦІЙНА КОЛЕГІЯ

Тимочко Т. В.	шеф-редактор, голова Всеукраїнської екологічної ліги
Андрієнко Т. Л.	д. б. н.
Балюк Г. І.	д. ю. н., член-кор. НАПрНУ
Бех І. Д.	д. п. н., академік НАПрНУ
Бистрякова Ю. І.	к. е. н.
Вадзюк С. Н.	д. м. н.,
Волощук М. Д.	д. с.-г. н.
Веклич О. П.	д. е. н.
Гальченко Н. П.	к. б. н.
Гетьман А. П.	д. ю. н., академік НАПрНУ
Гетьман В. І.	к. г. н.
Голік Ю. С.	к. т. н.
Гончарук В. В.	д. х. н., академік НАНУ
Грицан Ю. І.	д. б. н.
Долінський А. А.	д. т. н., академік НАНУ
Дудка І. О.	д. б. н., член-кор. НАНУ
Ільченко В. Р.	д. п. н., академік НАПрНУ
Каплун В. В.	д. т. н.
Капська А. Й.	д. п. н.
Кричевський С. В.	д. т. н. (Росія)
Клименко М. О.	д. с.-г. н.
Кондратюк В. А.	д. м. н.
Лісовський С. А.	д. г. н.
Лукаш О. В.	д. б. н.
Малишева Н. Р.	д. ю. н., академік НАПрНУ
Мальований М. С.	д. т. н.
Марушевський Г. Б.	к. ф. н.
Медведев В. В.	д. б. н., академік НААНУ
Мельник Л. Г.	д. е. н.
Мінтер Д.	д. б. н. (Великобританія)
Мудрак О. В.	д. с.-г. н.
Разметаєв С. В.	к. ю. н.
Руденко Л. Г.	д. г. н., академік НАНУ
Рудько Г. І.	д. г.-м. н., д. г. н., д. т. н.
Ситник К. М.	д. б. н., академік НАНУ
Созінов О. О.	д. с.-г. н., академік НАНУ
Столяренко Г. С.	д. т. н.
Тараріко О. Г.	д. с.-г. н., академік НААНУ
Терлецький В. К.	к. б. н.
Фурдичко О. І.	д. е. н., академік НААНУ
Черваньов І. Г.	д. т. н.
Шевчук В. Я.	д. е. н.
Шемшученко Ю. С.	д. ю. н., академік НАНУ
Шищенко П. Г.	д. г. н., член-кор. НАПрНУ
Шматков Г. Г.	д. б. н.
Яковлев Є. О.	д. т. н.

Збереження біологічного й ландшафтного різноманіття як складова екологічного та патріотичного виховання населення України

7–8 ЛИПНЯ 2016 року в м. Святогірську Донецької області відбулася науково-практична конференція «Збереження біологічного й ландшафтного різноманіття як складова екологічного та патріотичного виховання населення України».

Організаторами заходу виступили Всеукраїнська екологічна ліга та Національний природний парк «Святі Гори».

Мета конференції – сприяння збереженню природної, історичної та культурної спадщини як передумови формування національної свідомості, відновлення та охорони біорізноманіття й визначення пріоритетних напрямів розбудови національної та регіональних екомереж.

У рамках конференції було обговорено такі питання:

- пріоритетні завдання збереження біорізноманіття в контексті розбудови регіональних і локальних екомереж;
- шляхи підвищення якості та ефективності управління природно-заповідним фондом;
- основні підходи до розроблення еколого-культурних та історичних маршрутів на території об'єктів ПЗФ;
- досвід і проблеми встановлення й відновлення меж природоохоронних територій;
- співпраця об'єктів ПЗФ з місцевими громадами, освітніми установами та громадськими організаціями

У конференції взяли участь: Тетяна Тимочко, голова Всеукраїнської екологічної ліги, Сергій Приймачук, директор Національного природного парку «Святі Гори», Олег Недава, народний депутат України, заступник голови Комітету Верховної Ради України з питань екологічної політики, природокористування та ліквідації наслідків Чорнобильської катастрофи, Олександр Лихач, заступник директора Департаменту екології та природних ресурсів Донецької обласної державної адміністрації, Роман Романік, заступник директора Департаменту, начальник відділу служби державної охорони та державного кадастру територій та об'єктів ПЗФ Міністерства екології та природних ресурсів України.

Під час роботи конференції

**Виступ Т. В. Тимочко,
голови Всеукраїнської екологічної ліги**

Тетяна Тимочко у своєму виступі зазначила, що до складу природно-заповідного фонду України входять найцінніші екосистеми, які мають велике значення для підтримки балансу природних процесів на території нашої країни. За станом на 2016 рік, показник заповідності становить 6,3%, тоді як у країнах Європи – не менше ніж 10%.

Вона зауважила, що Схід України є унікальним з природоохоронного погляду, оскільки тут збереглися типчаково-ковилкові цілинні степи, байрачні та заплавні ліси. Цінним природно-ландшафтним спадком є крейдяні скелі, на яких ростуть реліктові бори сосни крейдової.

Проте, найгострішим питанням сьогодення є воєнні дії на Сході України, які, крім людських жертв та руйнацій, призводять до знищення природних територій Луганської та Донецької областей. Частину заповідного фонду цього регіону вже втрачено, і необхідно вжити негайних заходів для збереження територій, які ще залишилися.

Сергій Приймачук розповів про історію створення Національного природного парку (НПП) «Святі Гори» і зазначив, що основними напрямками наукової діяльності парку є:

- інвентаризація флори та фауни в басейні річки Сіверський Донець у межах Донецької області та на прилеглих ділянках Харківської і Луганської областей;
- спостереження за річними і сезонними змінами рослинності та населення наземних хребетних тварин на стаціонарах;
- вивчення впливу рекреації на природні комплекси.

Він зауважив, що НПП «Святі Гори» являє собою унікальний куточок природних багатств Придінців'я,

**Меморіал екіпажу літака Ан-30 № 80,
який був збитий російськими бойовиками
у 2014 р.**

і найцінніше багатство – це соснові ліси і діброви, збереження, відтворення й раціональне використання яких є одним з основних завдань парку.

Олег Недава у своєму виступі наголосив на тому, що заповідні території мають велике значення для формування екологічного світогляду та бажання зберегти довкілля для наступних поколінь. Захоплення природою рідного краю сприяє підвищенню рівня національної свідомості та почуття гордості за свою країну у дітей та молоді.

Він зазначив, що відновлення Сходу України має відбуватися на засадах збалансованого розвитку, і важливу роль у цьому відіграють природоохоронні території. Їхнє збереження забезпечує існування унікальних ландшафтів, рідкісних видів та сприяє підтриманню екологічного балансу в довкіллі.

Олександр Лихач запропонував оголосити 2017 рік Роком охорони навколишнього природного середовища в Україні та зазначив, що реалізація в його рамках комплексу відповідних заходів може стати важливим кроком для забезпечення інтеграції нашої держави до європейської спільноти.

На другий день науково-практичної конференції з доповідями виступили представники національних природних парків «Кременецькі гори», «Дворічанський», «Меотида», «Святі Гори» та ін.

Учасники круглого столу

Учасники обговорили стан природно-заповідної справи в Україні та зазначили, що останніми роками спостерігається її занепад внаслідок недостатнього фінансування галузі, не винесення меж об'єктів ПЗФ в натуру, порушення заповідного режиму, вирубування лісу та браконьєрства. Крім цього, були охарактеризовані критичні процеси у природно-заповідних об'єктах, пов'язані з бойовими діями. Зокрема, старший науковий співробітник Національного науково-природничого музею НАНУ Загороднюк І. зазначив, що значні порушення природних комплексів та деяких біотичних угруповань зумовлені прямим та опосередкованим впливом бойових дій, у тому числі через лісові пожежі, викиди та скиди забруднюючих речовин, вибухи й воронки від вибухів (порушення рослинного покриву та провокація ерозії), значне зростання чинника турбування багатьох видів тварин у місцях їх типового перебування та порушення життєвих циклів у рослин і тварин; зростання чинника випадкової загибелі, в тому числі в різних пастках.

Після завершення засідання круглого столу учасники відвідали Свято-Успенську Святогірську Лавру, ознайомилися із заповідними куточками НПП «Святі Гори» та встановили український прапор біля меморіалу екіпажу літака Ан-30 № 80, який був збитий російськими бойовиками у 2014 р.

Резолюція науково-практичної конференції «Збереження біологічного й ландшафтного різноманіття як складова екологічного та патріотичного виховання населення України» 7 – 8 липня 2016 р.

До складу природно-заповідного фонду України входять найцінніші екосистеми, які мають велике значення для підтримки балансу природних процесів на території нашої країни. Станом на 2016 рік показник заповідності становить 6,3%, тоді як у країнах Європи – не менше ніж 10%.

Схід України є унікальним з природоохоронного погляду, оскільки тут збереглися типчаково-ковилкові цілинні степи, байрачні та заплавні ліси. Цінним природно-ландшафтным спадком є крейдяні скелі, на яких ростуть реліктові бори сосни крейдової. У північній частині Донецької області знаходиться Національний природний парк «Святі гори», який протягається вздовж лівого берега річки Сіверський Донець. Флора парку налічує 20 ендемічних видів, які трапляються виключно на цій території.

Заповідні території відіграють значну роль у формуванні екологічної свідомості та бажання зберегти довкілля для наступних поколінь. Захоплення природою рідного краю сприяє підвищенню рівня національної свідомості та почуття гордості за свою країну у дітей та молоді.

Збереження та розвиток природно-заповідного фонду України, зокрема біотичного й ландшафтного різноманіття, формування національної екомережі є вкрай актуальним завданням як на державному рівні, так і на рівні місцевого самоврядування і має бути висвітлено в освітніх програмах кожного міста.

Учасники науково-практичної конференції «Збереження біологічного й ландшафтного різноманіття як складова екологічного та патріотичного виховання населення України» визначили, що для збереження заповідних територій та посилення патріотичної складової в системі екологічної освіти населення необхідно:

Міністерству екології та природних ресурсів України:

- створити Державне агентство природоохоронних територій та передати йому повноваження зі створення та підтримання діяльності об'єктів і територій природно-заповідного фонду та національної екологічної мережі України;

- розробити та затвердити Загальнодержавну програму розвитку заповідної справи на період до 2030 року;

- адаптувати законодавство України у сфері збереження навколишнього середовища до вимог директив Європейського Союзу та запровадити до 2020 року екосистемний підхід в управлінську діяльність.

- вжити дієвих заходів з посилення екологічної просвіти та освіти державних службовців, представників місцевих громад та органів самоврядування, громадян, представників бізнесу та громадських організацій. Популяризувати концепцію заповідності для збереження унікальних залишків дикої природи;

- залучати громадськість і науковців до реалізації заходів і проектів зі збереження біологічного й ландшафтного різноманіття, зокрема створити науково-експертну раду з представників профільних наукових установ та громадських природоохоронних організацій;

- забезпечити призначення на керівні посади у сфері заповідної справи лише фахівців з профільною освітою або досвідом роботи у цій сфері не менше 5 років;

- створити воєнізовану службу охорони об'єктів ПЗФ;

- розглянути можливість розширення національного природного парку «Святі Гори», передбаченого Загальнодержавною програмою створення екологічної мережі та Державною стратегією регіонального розвитку, за рахунок перспективних територій, що прилягають до меж парку, які мають значну наукову та природоохоронну цінність.

Міністерству освіти і науки України:

- впровадити екологічну освіту у дошкільні, шкільні, позашкільні програми і програми для вищої школи та розпочати формування екологічної свідомості стосовно збереження біотичного й ландшафтного різноманіття;

- налагодити координацію співпраці між науковими колективами університетів та науковими відділами заповідників і національних природних парків.

Народним депутатам України:

- внести на розгляд Верховної Ради України проект змін до Земельного кодексу України щодо:

- встановлення мораторію на зміну цільового призначення земель природно-заповідного, історико-культурного та іншого природоохоронного призначення, земель водного фонду в межах водоохоронних зон, розширення меж населених пунктів за рахунок включення до них перспективних для заповідання природних територій та наявних заповідних об'єктів;

- розширення переліку особливо цінних земель;
- заборони вилучення земель природно-заповідного, історико-культурного та іншого природоохоронного призначення;
- обов'язкового переведення територій та об'єктів ПЗФ до земель природно-заповідного та іншого природоохоронного призначення.

Донецькій обласній державній адміністрації:

- підтримати ініціативу Всеукраїнської екологічної ліги щодо створення ландшафтного заказника місцевого значення:

- «Галина гірка»; «Караковський»; «Приторський»; «Брандушкин яр»; «Балка Грузька»; «Золотий байрак»; «Тінистий байрак»; «Баранцевий яр»; «Малиновий степ»; «Заплава р. Бик»;

- забезпечити охорону та збереження степів шляхом:

- розроблення «Стратегії охорони та збереження степів Донецької області» та відповідного плану заходів;
- запобігання залісенню степових територій, що перебувають у природному стані.

Дніпропетровській обласній державній адміністрації:

- прискорити процес створення Орільського національного природного парку та створити робочу групу із залученням науковців – розробників проекту, розробити поетапний календарний план завершення процесу погодження проекту парку і подати пакет документів для підготовки Указу Президента України не пізніше кінця 2016 року.

Луганській обласній державній адміністрації:

- вжити необхідних заходів щодо створення НПП «Кремінський ліси».

Державній екологічній інспекції України:

- розробити та затвердити в установленому порядку зміни до законодавства щодо встановлення кримінальної та адміністративної відповідальності посадових осіб, підвищення штрафів та посилення відповідальності за порушення та невиконання вимог і завдань природоохоронного законодавства у сфері ПЗФ;

- зупинити будь-які рубки на території заказника «Самарський бір», провести оцінку наслідків цих рубок для біорізноманіття та стану екосистем Присамар'я з огляду на те, що на цій території заплановано створити національний парк «Самарський бір».

Громадським екологічним організаціям:

- провести громадський аудит діяльності Міністерства екології та природних ресурсів України у сфері дозвільної діяльності, що стосується об'єктів ПЗФ.

Міністерству аграрної політики та продовольства України й Комітету ВРУ з питань аграрної політики та земельних відносин:

- під час розроблення законопроектів, пов'язаних з ринком земель сільськогосподарського призначення, передбачити в законодавстві:

- монополію держави на купівлю-продаж земель сільськогосподарського призначення;

- можливість викупу еродованих орних земель з подальшою їх консервацією (залуження в степовій та лісостеповій зоні, залісення в Поліссі та Карпатських регіонах) на виконання вимоги Основних засад (стратегії) національної екологічної політики України до 2020 р., якою передбачена консервація 5–10% ріллі;

- спрощену (пільгову) процедуру зміни цільового призначення земель сільськогосподарського призначення на категорію земель природоохоронного призначення.